

Андрій ДЯЧЕНКО,
аспірант кафедри соціальної
та гуманітарної політики НАДУ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЗИТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИМУШЕНОЇ ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

Серед ключових засад адаптації внутрішньо переміщених осіб на перших позиціях перебувають, безумовно, соціально-економічні чинники, які сформують позитивний мотив як до участі в суспільно-політичному житті, так і до повернення на місця постійного проживання.

27 лютого 2015 р. відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Внутрішньо переміщені особи в Україні: реалії та можливості», присвячена пошуку шляхів допомоги вимушеним переселенцям і виробленню загальної стратегії такої допомоги. Конференцію організовано Інститутом економіки та прогнозування НАН України спільно з Інститутом демографії і соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, Фондом народонаселення ООН та ГО «Конгрес Сходу України». Участь у роботі конференції взяли представники Управління Верховного комісара ООН у справах біженців в Білорусі, Молдові та Україні, Світового банку у справах України, Білорусі та Молдови, Представництва Європейського Союзу в Україні, Українсько-німецького форуму, посольств, комітетів Верховної Ради України, центральних органів виконавчої влади, наукових економічних шкіл системи вищої освіти, неурядових дослідних центрів, громадських організацій, а також провідні науковці в галузі економіки, соціології, соціальних і регіональних досліджень. Під час конференції були розглянуті питання позитивного потенціалу вимушеної внутрішньої міграції населення України, становлення правових механізмів розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб, залучення міжнародної донорської допомоги, удосконалення організаційного забезпечення надання допомоги тощо. Основні виклики, пов'язані з вимушеним переміщенням громадян, виявляються у зростанні навантаження на локальних ринках праці, існуванні проблем розміщення, працевлаштування, медичного обслуговування, доступу до освіти, культурної та соціальної реінтеграції тощо. Директор Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України академік Е. Лібанова зазначила, що наразі з Донецької та Луганської областей виїхало близько 1 млн осіб. Половина з переселенців – це інваліди, діти і особи похилого віку. Вона звернула увагу, що принаймні 250 тис. переселенців уже адаптувалися до нових умов і не планують повертатися, близько 400–450 тис. осіб – все ж таки мають намір повернутися. З огляду на це, на думку Е. Лібанової, є необхідність створення спеціальних муніципальних комісій, фондів, а також тимчасових соціальних служб для допомоги переселенцям. Водночас масштабна вимушена внутрішня міграція населення несе позитивний потенціал соціально-економічного та гуманітарного розвитку України у середньо- і довгостроковій перспективі, пов'язаний зі структурними

зрушеннями в економіці, зміною схем розселення та розвитком інфраструктури, формуванням якісно нового людського потенціалу, соціальною, культурною та національною інтеграцією українського суспільства. Досягнення цих цілей загалом відповідає євроінтеграційним прагненням України. За результатами роботи конференції було визначено пріоритетні напрями наукових досліджень з проблем вимушеної внутрішньої міграції населення, напрацьовано рекомендації, які стануть у нагоді органам законодавчої, виконавчої влади та громадським організаціям [1].

Для ефективнішого вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб і використання їх позитивного потенціалу у межах території доцільно реалізувати наступні заходи:

1. Вивчення та облік (зокрема методами статистичних спостережень та соціологічних опитувань) потреб та намірів ВПО для найбільш ефективного задоволення їх потреб і залучення їх потенціалу в інтересах громад тимчасового перебування. Наукове супроводження під егідою НАН України вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо забезпечення комплексної й системної підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції ВПО.

2. Вироблення та прийняття державної та регіональних програм так званого «стійкого розселення» внутрішньо переміщених осіб, в т.ч. аналіз можливості створення програм приватизації тимчасового житла.

3. Створення реєстру об'єктів нерухомості (незавершених будівництв, покинутих житлових будинків, ліквідованих військових містечок, котеджних містечок тощо, новостворених модульних будинків для тимчасового проживання), напрацювання моделей надання їх в оренду/власність вимушено переміщеним особам на пільгових умовах.

4. Створення соціального житлового фонду у містах (гуртожитки, квоти у новобудовах тощо) для надання в оренду вимушено переміщеним особам на пільгових умовах. Необхідно врахувати, що після використання за основним призначенням соціальне житло для внутрішньо переміщених осіб може бути використане місцевою громадою для інших незахищених верств населення.

1. Відродження знелюднених сіл у регіонах, що межують з Донбасом (Харківська, Запорізька, Дніпропетровська області) та зі столицею (Київська, Полтавська, Черкаська, Чернігівська області), з урахуванням необхідності відновлення інфраструктури (зокрема забезпечення водою та транспортом).

2. Надання вимушено переміщеним особам земельних ділянок під житлове будівництво.

3. Тимчасове розміщення вимушено переміщених осіб для проживання в офісних приміщеннях, санаторних та оздоровчих закладах, дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, контроль за створенням санітарно-гігієнічних умов для проживання, зокрема у зимовий період. Вирішення питання щодо оплати за комунальні послуги за тарифом для побутових споживачів.

4. В межах Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з

тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, в інші регіони України підготовка заходів по впровадженню технологій швидкого будівництва з місцевих будівельних матеріалів та залучення ВПО для самостійного будівництва [1].

5. Стимулювання створення нових робочих місць на контрольованих Україною територіях Донецької та Луганської областей, у регіонах, що межують з Донбасом, а також в інших регіонах України:

– Запровадження податкових канікул та процедур податкового компромісу для власників малого та середнього бізнесу, які переселяються з тимчасово неконтрольованих територій в інші регіони країни та відновлюють власний бізнес і створюють нові робочі місця.

– Спрощення процедури відкриття господарської діяльності та відновлення втрачених документів під час залишення окупованих територій. Спрощення процедур створення підприємств з іноземними інвестиціями, інноваційних технопарків, бізнес-інкубаторів, вільних економічних зон та ін.

– Запровадження пілотних проектів надання пільгових кредитів, в тому числі за рахунок міжнародних та іноземних фінансових інституцій, для стимулювання розвитку підприємницької діяльності тимчасових переселенців; доцільно стимулювати галузі, які не потребують великих інвестиційних витрат, – наприклад харчову промисловість.

– Активізація конструктивного співробітництва в рамках державно-приватного партнерства на регіональному рівні.

– Збільшення фінансування громадських робіт.

– Створення можливостей тимчасової зайнятості, в тому числі для жінок, зокрема пілотне впровадження програм «гроші за роботу».

6. Створення можливостей для проведення професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації внутрішньо переміщених осіб з урахуванням промислової специфіки регіону, де вони знаходяться, та актуальних потреб ринку праці.

6. Забезпечення горизонтального взаємозв'язку регіональних центрів зайнятості з метою надання ширших можливостей для працевлаштування внутрішньо переміщеними особами

7. Аналіз можливостей проживання у сільській місцевості внутрішньо переміщеної особи, які цього бажають. Забезпечити комплексний підхід щодо розвитку інфраструктури. Врахувати можливості концепції і стратегії сільського розвитку на базі потенціалу сільських громад, які розробляються, а також можливість використання резервних земель сільськогосподарського призначення в центральних та південних областях.

8. Вивчення досвіду та популяризація різних форм взаємодопомоги на рівні громад: на принципах безоплатного, бартерного надання послуг [1].

Список використаних джерел

1. Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції

«Вимушено переміщені особи в Україні: реалії та можливості» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/02/recommend.pdf>